Despre adevărata şi făţarnica smerită cugetare

Nimeni să nu vă însele printr-o prefăcută smerită cugetare (Col. II, 18), a spus Sfântul Apostol Pavel.

Adevărata smerită cugetare stă în ascultarea şi urmarea lui Hristos (Filip. II, 5-8).

Adevărata smerită cugetare e înţelegerea duhovnicească. Ea este un dar al lui Dumnezeu; ea este lucrarea harului Dumnezeiesc în mintea şi în inima omului.

Este şi o „smerită cugetare" după bunul plac al omului: pe aceasta şi-o alcătuieşte pentru sine sufletul iubitor de slavă deşartă, sufletul amăgit şi înşelat de învăţătura mincinoasă, sufletul care se linguşeşte pe sine, sufletul care caută măguliri din partea lumii, sufletul care năzuieşte cu totul spre sporirea lumească şi spre desfătările lumeşti, sufletul care a uitat de veşnicie, de Dumnezeu.

„Smerita cugetare" pe care şi-o scorneşte omul după bunul său plac este alcătuită din fel de fel de tertipuri prin care trufia omenească se străduieşte să capete slava smeritei cugetări de la lumea oarbă, lumea care iubeşte cele ale sale, de la lumea care preamăreşte viciul atunci când viciul îşi pune masca virtuţii, de la lumea care urăşte virtutea atunci când virtutea se înfăţişează privirilor sale în sfânta ei simplitate, în sfântă şi neclintită supunere faţă de Evanghelie.

Nimic nu este atât de vrăjmaş smereniei lui Hristos ca „smerita cugetare" după bunul plac, care a lepădat jugul ascultării faţă de Hristos şi, săvârşind furt de cele sfinte, slujeşte satanei sub acoperământul unei făţarnice slujiri lui Dumnezeu.

Dacă vom privi neîncetat la păcatul nostru, dacă ne vom strădui să-1 vedem în amănunţimea lui, nu vom găsi în noi înşine nici o virtute - nu vom găsi nici smerita cugetare. Cu adevărata smerenie se acoperă adevărata şi sfânta virtute; aşa îşi acoperă fmmuseţea, cu basmaua, fecioara înfrânată; aşa se ascunde, prin catapeteasmă, Sfânta Sfintelor de privirile gloatei.

Adevărata smerită cugetare înseamnă un fel de a fi evanghelic, obiceiuri evanghelice, un fel de a gândi evanghelic.

Adevărata smerenie este o taină dumnezeiască: ea este de neatins pentru faptele omeneşti. Fiind cea mai înaltă înţelepciune, ea pare nebunie pentru înţelegerea trupească.

Domnul Iisus descoperă dumnezeiasca taină a smereniei adevăratului Său ucenic, care sade pururea la picioarele Sale şi ia aminte la cuvintele cele de viaţă făcătoare. Şi descoperită fiind, ea rămâne ascunsă: ea este de netâlcuit pentru cuvântul şi limba omenească.

Smerenia este viaţa cerească pe pământ. Harica şi minunata vedere a măreţiei Dumnezeieşti şi a nenumăratelor faceri de bine ale lui Dumnezeu către om, cunoaşterea prin har a Răscumpărătorului, urmarea Lui cu lepădare de sine, vederea adâncului pierzaniei în care a căzut neamul omenesc - iată semnele nevăzute ale smereniei, iată primele trăsături ale acestei cămări duhovniceşti zidite de către Dumnezeul-Om.

Smerenia nu se vede pe sine smerită. Dimpotrivă, ea vede în sine multă trufie. Ea se îngrijeşte să afle toate ramurile acesteia; aflându-le, descoperă că încă au mai rămas foarte multe de aflat.

Preacuviosul Macarie Egipteanul, pe care Biserica îl numeşte cel Mare, pentru virtuţile sale cele covârşitoare şi mai ales pentru adânca lui smerenie', părinte purtător de semne şi purtător de Duh, a spus în înaltele, sfintele şi tainicele sale omilii că cel mai curat şi

mai desăvârşit om are în sine ceva trufaş[237].

Acest bineplăcut al lui Dumnezeu a atins cea mai înaltă treaptă a desăvârşirii creştine, a trăit într-o vreme îmbelşugată în sfinţi, 1-a văzut pe Antonie cel Mare, cel mai mare dintre sfinţii monahi, şi a spus, totuşi, că el nu a văzut nici un om care să poată fi numit desăvârşit pe deplin şi în adevăratul înţeles al cuvântului[238]. Smerenia cea mincinoasă se vede pe sine smerită: se mângâie în chip caraghios şi jalnic cu această vedere amăgitoare, pierzătoare de suflet.

Satana ia chip de înger de lumină; „apostolii" lui iau chip de Apostoli ai lui Hristos (Cor. IX, 13-15); învăţătura lui ia chip de învăţătură a lui Hristos; stările care vin din amăgirile lui iau chip de stări duhovniceşti şi harice; trufia şi slava sa deşartă, amăgirea de sine şi înşelarea născute din acestea iau chipul smereniei lui Hristos. Ah! Unde s-au ascuns de nefericiţii visători, de visătorii ce în chip jalnic sunt mulţumiţi de sine şi de stările lor de amăgire de sine, de visătorii care socot că se desfată şi sunt fericiţi, unde s-au ascuns de aceştia cuvintele Mântuitorului: *Fericiţi cei ce plâng acum, fericiţi cei ce flămânzesc acum şi vai vouă, celor ce sunteţi acum sătui, vai vouă celor ce râdeţi acum* (Luca VI, 21,25).

Priveşte mai cu luare-aminte, priveşte fără patimă la sufletul tău, iubite frate! Nu este mai de nădejde oare, pentru el pocăinţa, decât desfătarea ? Nu este mai de nădejde, oare, pentru el, a plânge pe pământ, în această vale a plângerii lăsată anume pentru plâns, decât a născoci pentru sine desfătări mai înainte de vreme, desfătări amăgitoare, vrednice de râs şi pierzătoare ?

Pocăinţa şi plânsul pentru păcate aduc cu sine veşnica fericire - acest lucru e sfânt; acest lucru este vrednic de crezământ; acest lucru a fost vestit de Domnul. De ce, oare, să nu te cufunzi în aceste stări sufleteşti, de ce să nu petreci în ele, de ce să-ţi născoceşti ţie desfătări, să te saturi cu ele, să te îndestulezi cu ele, prin ele să nimiceşti în tine fericita foame şi sete de dreptatea lui Dumnezeu, fericita şi mântuitoarea întristare pentru păcatele tale şi pentru păcătoşenie.

Foamea şi setea de dreptatea lui Dumnezeu sunt martorii sărăciei cu duhul: plânsul este semnul smereniei, glasul ei. Lipsa plânsului, îndestularea cu sine şi desfătarea cu părutele stări duhovniceşti dau pe faţă trufia inimii.

Teme-te ca nu cumva, din pricina desfătării deşarte şi amăgitoare, să moşteneşti veşnicul „vai" făgăduit de către Dumnezeu celor ce se satură acum după bunul lor plac, împotriva voii lui Dumnezeu.

Slava deşartă şi odraslele sale sunt desfătări duhovniceşti mincinoase, care lucrează în sufletul care nu s-a pătruns de pocăinţă şi zidesc o smerenie părută. Sufletul schimbă adevărata smerenie pe această părere de smerenie. Adevărul cel închipuit, punând stăpânire pe casa sufletului, îngrădeşte pentru Adevărul Cel Adevărat toate intrările în această casă.

Vai, suflete al meu, biserică de Dumnezeu zidită a adevărului! Primind în tine adevărul cel făţărnicit, în-chinându-te minciunii în locul Adevărului, tu te faci capişte!

în capişte e înălţat un idol: „părerea" smereniei. „Părerea smereniei" este cel mai cumplit fel de trufie. Anevoie se goneşte trufia şi când omul şi-o recunoaşte, dar cum s-o izgoneşti atunci când i se pare că este smerenie ? !

în această capişte se află urâciunea cea amarnică a pustiirii! în această capişte se revarsă tămâia slujirii la idoli, se înalţă cântări de care se veseleşte iadul. Acolo, cugetările şi simţirile sufletului gustă mâncarea cea oprită a jertfelor idoleşti, se îmbată

de vinul amestecat cu otravă aducătoare de moarte. Capiştea, sălaş al idolilor şi a toată necurăția, este de neajuns nu numai pentru harul dumnezeiesc, pentru darul dumnezeiesc, pentru darul duhovnicesc, este de neajuns pentru orice virtute adevărată, pentru orice poruncă evanghelică.
Smerenia mincinoasă orbeşte omul în aşa hal, că îl sileşte nu numai să creadă că e smerit şi să dea de înțeles celorlalți că este astfel, ci să o spună deschis, propovăduind-o cu mare glas. („Urmarea lui Hristos", cartea III, cap.2).
Amarnic îşi bate joc de noi minciuna atunci când, amăgit fiind de ea, o recunoaşte drept adevăr.
Smerenia cea din har este nevăzută, aşa cum nevăzut este şi Dăruitorul ei - Dumnezeu. Ea este acoperită de tăcere, simplitate, nefățărnicie, lipsă de sforțare, libertate.
Smerenia cea mincinoasă poartă întotdeauna un chip prefăcut; prin aceasta ea se face cunoscută lumii.
Smerenia cea mincinoasă iubeşte scenele: prin aceasta ea amăgeşte şi se amăgeşte.
Smerenia lui Hristos este îmbrăcată în haină şi cămaşă (Ioan XIX, 24), în veşmântul cel mai nemeşteşugit: acoperită de acest veşmânt, ea nu se face cunoscută şi nu este băgată în seamă de oameni.
Smerenia este o chezăşie în inimă, o însuşire sfântă şi fără de nume a acesteia, o deprindere dumnezeiască ce se naşte în suflet, pe nesimțite, din plinirea poruncilor evanghelice[239].
Lucrarea smereniei poate fi pusă alături de patima iubirii de argint. Cel atins de neputința credinței şi iubirii față de comorile pământeşti, cu cât le agoniseşte mai mult pe acestea, cu atât se face mai lacom şi mai nesățios de ele. Cu cât se îmbogăţeşte mai mult, cu atât i se pare că e sărman şi neîndestulat. Tot aşa şi cel mânat de smerenie, cu cât se îmbogăţeşte mai mult cu virtuți şi daruri duhovniceşti, cu atât se vede pe sine mai sărac şi mai de nimic.
Este firesc să fie aşa. Atunci când omul nu a gustat încă din binele cel mai înalt, propriul său bine, pângărit de păcat, are preț înaintea lui. Atunci, însă, când se împărtăşeşte de binele dumnezeiesc, duhovnicesc, atunci riu mai pune deloc preț pe binele său, care este unit şi amestecat cu răul.
Scumpă îi era săracului punguța cu bani de aramă adunați de el, vreme îndelungată, cu trudă şi cu osteneală. Un bogat, însă, i-a vărsat în sân, pe neaşteptate, o mulțime nenumărată de galbeni curați, iar săracul a aruncat cu dispreț punguța cu arămioare, ca pe o povară care numai l-ar fi îngreunat.
Dreptul şi multpătimitorul Iov, după ce a suferit ispite cumplite, s-a învrednicit de vederea lui Dumnezeu. Atunci el a grăit către Dumnezeu printr-o rugăciune insuflată: *Cu auzul urechii Te auzeam mai înainte, iar acum ochiul meu Te-a văzut pe Tine.* Ce roadă a odrăslit în sufletul dreptului din vederea lui Dumnezeu ? *Pentru aceea,* continuă, şi îşi încheie Iov rugăciunea sa, *m-am defăimat pe mine şi m-am topit, şi mă socotesc pe mine pământ şi cenuşă* (Iov XLII, 5-6).
Voieşti a dobândi smerenia ? Plineşte poruncile evanghelice: dimpreună cu ele se va sălăşlui în inima ta, dăruindu-se ei, smerenia cea sfântă, adică plăcută Domnului nostru lisus Hristos.
începutul smereniei este sărăcia cu duhul; mijlocul ei este sporirea în ea mai presus decât toată mintea şi atingerea păcii lui Hristos, iar sfârşitul şi desăvârşirea ei este dragostea lui Hristos.

Smerenia nu se mânie niciodată, niciodată nu caută să placă oamenilor, nu se lasă în voia întristării, de nimic nu se înfricoşează.
Poate, oare, să se lase în voia întristării cel care dinainte s-a recunoscut pe sine vrednic de tot necazul ?
Poate să se teamă de nenorociri cel care dinainte s-a osândit pe sine la necazuri, cel care vede în acestea mijlocul mântuirii sale ?
Bineplăcuţii lui Dumnezeu au iubit cuvintele tâlharului celui cu bună pricepere care a fost răstignit alături de Domnul. Fiind în necazuri, s-au obişnuit să spună: *Cele vrednice după faptele noastre luăm; pomeneşte-ne, Doamne întru împărăţia Ta* (Le. XXIII, 41,42). Orice necaz ei îl întâmpină prin recunoaşterea faptului că sunt vrednici de el[240].
Pacea sfântă intră în inimile lor dimpreună cu vorbele smereniei! Ea aduce paharul mângâierii duhovniceşti şi la patul celui bolnav, şi în temniţă la cel închis în ea, şi la cel prigonit de oameni, şi la cel prigonit de demoni.
Paharul mângâierii este adus de către mâna smereniei şi celui răstignit pe cruce; lumea poate să-i aducă acestuia numai *oţet amestecat cu fiere* (Mat. XXVII, 34).
Cel smerit nu e în stare să aibă răutate şi ură: el nu are vrăjmaşi. Dacă vreunul din oameni îi pricinuieşte necazuri, el vede în acest om o unealtă a dreptei judecăţi sau a Proniei Dumnezeieşti.
Cel smerit se încredinţează pe de-a-ntregul voii lui Dumnezeu. Cel smerit trăieşte nu cu propria lui viaţă, ci prin Dumnezeu.
Cel smerit este străin de nădăjduirea în sine, şi de aceea el caută neîncetat ajutorul lui Dumnezeu, neîncetat petrece în rugăciune.
Ramura roditoare se pleacă spre pământ, apăsată de mulţimea şi greutatea roadelor sale. Ramura stearpă creşte în sus, înmulţindu-şi mlădiţele sale neroditoare.
Sufletul bogat în virtuţile evanghelice se cufundă în smerenie din ce în ce mai adânc, şi în adâncurile acestei mări află mărgăritarele cele de mult preţ: darurile Duhului.
Trufia este semnul neîndoielnic al omului deşert, rob al patimilor, semnul sufletului în care nu are nici o intrare învăţătura lui Hristos.
Nu judeca pe om după cele din afară ale sale; nu-ţi da cu părerea despre el că este trufaş, ori că este smerit. *Nu judecaţi după înfăţişare,* ci *după roadele lor îi veţi cunoaşte* (In. VII, 24; Mt. VII, 16). Domnul a poruncit să-i cunoaştem pe oameni după faptele lor, după purtarea lor, după urmările faptelor lor. *Ştiu eu trufia ta şi răutatea inimii tale* (1 împ. XVII, 28), i-a zis lui David aproapele său, dar Dumnezeu a dat mărturie pentru David: *Aflat-am pe David, robul Meu; cu untdelemnul cel sfânt al Meu l-am uns pe el* (Ps. LXXXVIII, 21). *Nu cum va căuta omul va vedea Domnul: căci omul va căuta la faţă, iar Dumnezeu va căuta la inimă* (1 împ. XVI, 7).
Judecătorii cei orbi socot adesea smerit pe cel făţarnic şi josnic, care caută să fie pe placul oamenilor, în vreme ce el este un hău al slavei deşarte.
Dimpotrivă, acestor judecători neştiutori le pare trufaş cel care nu caută laude şi răsplătiri de la oameni, şi de aceea nu se târăşte înaintea oamenilor, ci este slugă adevărată a lui Dumnezeu; acesta a simţit slava lui Dumnezeu, care se descoperă numai celor smeriţi, a simţit putoarea slavei omeneşti şi şi-a întors de la ea şi ochii şi mirosul sufletului său.
„Ce înseamnă a crede ?" - a fost întrebat un mare bi-neplăcut al lui Dumnezeu. Acesta a răspuns: „A crede înseamnă a petrece întru smerenie şi milă"[241].

Smerenia nădăjduieşte în Dumnezeu - nu în sine şi nu în oameni; de aceea, purtarea ei e simplă, fără ocolişuri, statornică, măreață. Fiii cei orbi ai acestei lumi numesc asta trufie.
Smerenia nu pune nici un preț pe bunătățile cele pământeşti; în ochii ei, mare este Dumnezeu, mare este Evanghelia. Ea năzuieşte către acestea, neînvrednicind stricăciunea şi deşertăciunea nici cu luarea aminte, nici cu căutătura. Sfânta răceală față de stricăciune şi deşertăciune este numită trufie de către fiii stricăciunii şi slujitorii deşertăciunii.
Este o închinăciune sfântă ce vine din smerenie şi din cinstire față de aproapele, față de chipul lui Dumnezeu, față de Hristos în aproapele; şi este o închinăciune stricată, interesată, care caută să placă oamenilor şi totodată urăşte oamenii, împotrivitoare lui Dumnezeu şi urâtă înaintea Lui: pe aceasta a cerut-o satana de la Dumnezeul-Om, îmbiindu-L în schimbul ei cu toate împărățiile pământului şi slava lor.
Câți nu sunt şi acum cei care se închină pentru a primi foloase pământeşti! Cei înaintea cărora se închină aceştia le laudă smerenia.
Fii cu luare-aminte, bagă de seamă: cel ce ți se închină o face din cinstire față de om, din dragoste şi din
smerenie ? Sau închinarea lui îți gâdilă trufia, pentru a scoate oarecare folos vremelnic ?
Tu, care te numeri printre mai-marii pământului, ia seama: înaintea ta se târăsc slava deşartă, linguşirea, josnicia ! Acestea, după ce îşi vor fi atins țelul, te vor batjocori, te vor vinde cu cel dintâi prilej. Niciodată nu-ți revărsa dărnicia asupra celui stăpânit de slava deşartă: acesta, pe cât este de umil înaintea celor mai mari, pe atât este de obraznic, semeț, lipsit de omenie cu cei mai mici[242]. Pe cel stăpânit de slava deşartă îl vei cunoaşte după deosebita înclinare pe care o are către linguşire, către slugărnicie, către minciună, către orice lucru ticălos şi josnic.
Pilat s-a supărat pe tăcerea lui Hristos, care i s-a părut trufaşă. *Mie,* a zis el, *nu-mi răspunzi ? Sau nu ştii că am putere să-Ți dau drumul şi putere am să Te răstignesc ?* (In. XIX, 10).'
Domnul şi-a lămurit tăcerea punând în lumină voia lui Dumnezeu, pentru care Pilat, ce credea că lucrează după bunul său plac, era doar o unealtă oarbă. Din pricina trufiei, lui Pilat i-a fost cu neputință să priceapă că înaintea lui stătea smerenia atotdesăvârşită: Dumnezeu înomenit.
Sufletul înalt, sufletul cu nădejde cerească, care dispreţuieşte bunătățile cele stricăcioase ale lumii acesteia, nu este în stare de mărunta dorință de a plăcea oamenilor şi de slugărnicie. Greşeşti numind trufaş acest suflet pentru faptul că nu îndestulează cerințele patimilor tale. Amâne ! Cinsteşte trufia cea binecuvântată, lui Dumnezeu plăcută, a lui Mardoheu ! Aceasta, care în ochii tăi e trufie, de fapt e sfântă smerenie"[243].
Smerenia este învățătura evanghelică, virtutea evanghelică, puterea tainică a lui Hristos. Dumnezeu S-a arătat oamenilor îmbrăcat întru smerenie, şi acela dintre oameni care se va îmbrăca întru smerenie se va face asemenea cu Dumnezeu[244].
Dacă voieşte cineva să vină după Mine, vesteşte Sfânta Smerenie, *să se lepede de sine, să ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie* (Mt. XVI, 24). Altminteri e cu neputința a deveni ucenic şi următor al Celui Ce S-a smerit pana la moarte, până la moartea pe cruce. Acesta a şezut de-a dreapta Tatălui. Acesta e Noul Adam, începătorul de neam al sfintei

seminții a celor aleşi. Credința în El înscrie în numărul celor aleşi; alegerea se primeşte prin sfânta smerenie, se pecetluieşte prin sfânta dragoste. Amin.